

*Горбасенко С.
Слов'янський державний педагогічний університет*

УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

В статті розглянуто підходи до економічної підготовки майбутніх учителів технологій. Обґрунтовано необхідність реалізації економічної підготовки студентів на основі інформаційних технологій.

***Ключові слова:** принципи, економічна підготовка, інформаційні технології.*

Педагоги-мислителі вказували на необхідність економічної підготовки молоді, на цілеспрямованість цього процесу. Досить цікавими є погляди великого вітчизняного педагога К. Д. Ушинського, який висував перед суспільством певне завдання – підготувати молодь до економічного життя через працю. На його думку, підготовка до життя повинна обов'язково здійснюватися через правильно організовану трудову діяльність як єдино доступне людині на землі та єдино достойне для неї щастя. Само ж виховання має бути спрямоване на підготовку й виконання суспільно необхідної праці, а вихованець має орієнтуватися в економічній, господарській сферах. К. Д. Ушинський високо цінував уміння трудитися на благо суспільства, на себе, звеличував людину як творця багатств і закликав вчитися господарювати. У вмінні управляти господарством він вбачав уміння передбачати, визначати економічні потреби й шляхи їх реалізації. Він писав, що наука господарювати повинна підняти звичайну людину на ту висоту, з якої раніше лише один геній відгадував господарські потреби народу й можливості їх задоволення [1].

На початку ХХ століття А. С. Макаренко висунув ідею господарського виховання. Він пропонував школам підтримувати тісний зв'язок із практичним життям суспільства, даної місцевості, а в зміст політехнічної освіти включати знання про економіку країни, окремого регіону, основ виробництва. Особливу увагу звертав на формування в молоді економічних рис особистості, необхідність активної участі кожного юного громадянина в громадському житті. В умінні підлітків організовано працювати – запорука успіху політехнічної школи, важливим є також і самоуправління своєю діяльністю [2; 3; 4]. Важливе місце в організації роботи з дітьми у нього зайняли багато форм і методів виховання економічно обізнаної особистості, підготовленої до праці в умовах соціалістичного господарювання. У праці “Книга для батьків” А. С. Макаренко підкреслював, що матеріалом для майбутньої людини не може бути обмежений набір сімейних вражень або педагогічних повчань батьків. Матеріалом буде життя у всіх його багатоманітних проявах. Увагу батьків А. С. Макаренко звертає на правильну організацію побуту, залучення дітей до розподілу й розумного витрачання сімейного бюджету з урахуванням реальних потреб [4].

С. Т. Шацький, як один із активних учасників становлення школи й педагогіки, приділяв неослабну увагу організації суспільно необхідної праці, її виховного значення, вміння планувати свою роботу, організацію контролю за нею, облік та аналіз своєї діяльності.

У працях багатьох сучасних педагогів ми бачимо бажання удосконалювати систему економічної освіти й виховання студентів. Ученими пропонуються різні варіанти й шляхи розв'язання цієї проблеми.

Значні потенційні можливості в плані економічного виховання школярів притаманні практично всім навчальним предметам. Але особлива роль у цьому відношенні відводиться трудовому навчанню і пов'язаній з ним суспільно корисній, продуктивній праці, профорієнтації та позакласній виховній роботі трудового спрямування.

У реалізації можливостей трудового навчання в економічному вихованні учнів важливе місце належить учителю трудового навчання. Учителів за цією спеціальністю в Україні

готують у 15 вищих навчальних закладах (ВНЗ) III–IV рівнів акредитації. Назви факультетів у них різні. Так, у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова і у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського факультети називаються “педагогічно-індустріальними”, у Тернопільському та Херсонському державних педагогічних університетах назва така: “інженерно-педагогічний”, в інших зустрічаються назви “індустріально-педагогічний”, “технологічно-педагогічний” тощо. В подальшому ми використовуємо назву “педагогічно-індустріальний” факультет. Від економічної обізнаності майбутнього вчителя, його методичної підготовленості залежить, наскільки йому вдасться реалізувати ці потенційні можливості. Тому до економічного виховання учнів майбутнього вчителя трудового навчання слід готувати вже під час навчання у вищому навчальному закладі [5; 6].

Теоретичні проблеми професійної підготовки і формування особистості вчителя розглянуто в працях О. А. Абдуліної, О. А. Дубасенюк, І. А. Зязюна, М. П. Лещенко, І. Ф. Прокопенка, С. О. Сисоєвої, В. О. Сластьоніна, О. С. Солодухіної; зміст і методи навчання у вищих навчальних закладах – у публікаціях І. М. Богданової, О. Бульвінської, П. М. Воловика, А. С. Линди, В. О. Онищука, М. М. Фіцули та ін. Окремі питання педагогічної технології вищої школи досліджені українськими вченими (А. М. Алексюк, В. Ю. Биков, В. І. Бондар, С. У. Гончаренко, Р. С. Гуревич, В. А. Козаков, О. Г. Мороз, Н. Г. Ничкало, В. К. Сидоренко, С. О. Сисоєва та ін.).

Дослідженням проблеми економічного виховання молоді опікуються представники різних галузей знань: філософи вивчають гносеологічний аспект економічного виховання (В. П. Андрущенко, В. В. Куценко, В. І. Шинкарук та ін.); економісти розглядають виховання як істотний фактор формування сучасного економічного мислення особистості (Л. О. Пономарьов, В. Л. Попов та ін.); психологи розглядають проблеми економічної психології (Л. І. Божович, Г. С. Костюк, К. К. Платонов та ін.); педагоги досліджують зміст і методику економічної освіти й виховання учнів (А. Ф. Аменд, Р. М. Мачулка, А. С. Нісімчук, І. М. Носаченко, В. М. Мадзігон, О. С. Падалка, В. К. Розов, І. А. Сасова, Б. П. Шемякін, П. П. Шемякін, О. Т. Шпак і ін.). Проблему підготовки майбутніх учителів трудового навчання до економічного виховання учнів загальноосвітніх шкіл досліджували В. О. Дідух, М. П. Свіржевський, Д. О. Тхоржевський.

Водночас вивчення педагогічного досвіду показало, що дослідженню педагогічних аспектів економічного виховання не приділяється належної уваги, зокрема, підготовці студентів вищих педагогічних навчальних закладів до роботи в школі з економічного виховання учнів.

Попередній аналіз проблеми економічного виховання і економічної освіти молоді в педагогічній літературі дає уявлення про важливість її розв’язання в сучасних економічних умовах.

На сьогодні є чимало праць наукового й прикладного характеру, що спрямовані на дослідження педагогічних проблем економічної освіти й виховання студентів. Зазначимо, що на сьогодні відсутнє загально визначене поняття “економічне виховання”. Це поняття розглядається вченими з різних позицій. Дослідники А. С. Нісімчук, О. С. Падалка в праці “Педагогічні технології” його сутність визначають як цілеспрямований, систематичний процес, який сприяє формуванню основ економічних знань, умінь та навичок, необхідних для участі у виробничих відносинах [6]. Такий підхід є цікавим з огляду на необхідність поєднання теорії із практикою. А також він визначає певний напрям при підготовці майбутніх вчителів.

Аналізуючи вищу педагогічну освіту як фактор формування економічного мислення, ми абстрагуємося від одночасного впливу на нього матеріальних умов, хоч розуміємо, що практично цей процес формування виступає як цілісний (О. М. Кравчук) [8]. Ми не можемо погодитися із цією позицією, бо вона підводить нас до розриву теорії із практикою.

Аналіз теорії та практики формування економічного мислення свідчить про наявність

головної суперечності – відставання економічної освіти від потреб народного господарства.

Як свідчать результати опитування учнів м. Краматорська, м. Слов'янська учні проявляють великий інтерес до оволодіння економічними знаннями. В той же час учні висловлювали незадоволення, щодо організації занять з трудового навчання. Безумовно, що саме на заняттях з трудового навчання доцільно було б реалізовувати програму з економічної освіти учнів. Свого часу широко дискутувалася проблема про організацію продуктивної праці учнів у загальноосвітніх закладах. І одним з аргументів на користь організації продуктивної праці було саме те, що учні зможуть на практиці реалізовувати свої економічні знання і вдосконалювати вміння господарювати.

Однак сьогодні реалізувати в повному обсязі принцип поєднання навчання із продуктивною працею в багатьох випадках неможливо, бо школи не мають належних кадрів і матеріально-технічної бази.

На цьому етапі вихід з такого важкого становища загальноосвітні школи знаходять у прагненні максимально використати можливості наукової та педагогічної громадськості, економічних вузів і факультетів.

Такий підхід до розв'язання проблеми економічної освіти школярів є актуальним, бо формувати економічне мислення повинні професіонали, які володіють управлінським, комерційним, підприємницьким економічним мисленням. Однак багато економістів не володіють вміннями педагогічної праці зі школярами, що певною мірою знижує можливості формування економічного мислення учнів.

У зв'язку з викладеним вище особливого значення набуває підготовка вчителя технологій у вищому навчальному закладі.

Традиційний підхід до економічної освіти майбутніх вчителів технологій до недавнього часу полягав у вивченні навчального курсу теорії економіки, який був базовим і вивчався всіма студентами незалежно від профілю підготовки і вивченні економіки конкретної галузі. .

Як свідчить проведене нами дослідження суттєве значення для удосконалення економічної складової підготовки майбутніх вчителів технологій має варіативна частина змісту освіти, яка покликана розширювати і конкретизувати базові знання і вміння. Аналіз практики показує, що в економічній підготовці студентів технологічного факультету доцільно зберегти традиційний підхід, але дещо в іншому аспекті.

Перший інваріантний рівень має включати базовий стандарт економічної підготовки. Він є обов'язковим для вивчення всіма майбутніми вчителями технологій. Це має бути вступний курс до економіки, присвячений масштабним і життєвим економічним проблемам.

У базовому стандарті мають бути відомості про основи мікро- й макроекономіки, необхідні кожній освіченій людині у процесі діяльності.

Обов'язковість інваріантної частини обумовлена ще й тим, що сьогодні в значній кількості шкіл відсутній спеціальний урок, на якому учні могли б одержати знання про основи економіки. Тому будь-який учитель має володіти запасом знань для здійснення економічної підготовки учнів за допомогою навчального предмета, який він читає (В. Я. Бобров) [9].

На цьому рівні базового стандарту студентам необхідно давати знання про основи економіки системи освіти, вже сьогодні школи гостро потребують грамотних спеціалістів, які знають економічні механізми функціонування системи освіти: джерела фінансування й способи їх розподілу, горизонтальні й вертикальні зв'язки між різними навчально-виховними закладами, відділами й управліннями освіти, міністерствами та іншими інститутами освіти, їх взаємостосунками.

Інша варіативна частина економічної підготовки студентів технологічного факультету повинна визначатися відповідно до: майбутнього місця роботи: міська чи сільська школа; спеціалізації і профілю. Так якщо майбутні вчителі технологій обирають профілі: домашнє господарювання, технічна творчість, то доцільно вводити для них предмет "Основи підприємницької діяльності", а для всіх інших профілів доцільно вводити предмет

“Економічні основи господарчої діяльності”.

Питання професійної підготовки спеціалістів не можливо розглядати без визначення тенденцій сучасної професійної діяльності людини. Польська дослідниця І. Вільш визначила найбільш поширені погляди на працю, які є домінуючими і суттєвими для майбутньої праці, а саме:

- globalizacja jest cyrdiem niepewnoŃci w Ńwiecie pracy;
- praca zawodowa stanowi podstawowy wyznacznik egzystencji i rozwoju czlowieka;
- praca jest czynnikiem rozwoju czlowieka, jej wiaŃsioŃci sŃ kulturotworcze, a charakter wikziotwoczy;
- jakoŃж pracy wpiyuwa na jakoŃж Ńycia i odwrotnie – brak rywnowagi miŃdzy pracŃ i Ńyciem pozazawodowym negatywnie wpiyuwa zarywno na pracŃ, jak i Ńycie pozazawodowe;
- praca jest giywnym czynnikiem ksztaitowania nowoczesnej cywilizacji;
- wiedza ukryta stanowi istotny element kwalifikacji i kompetencji pracownikuw;
- pracownicy powinni uczestniczuj w procesach deczzijnych i ponosij zwiŃzanŃ z tym wspiyodpowiedzialnoŃж;
- indywidualne traktowanie pracownika, w sensie uwzglŃdnienia jego potrzeb odnoszŃcych sik do “inwestowania” w niego, pozostawienie mu swobody w decydowaniu o sposobie “inwestowania”;
- najskuteczniejszŃ metodŃ uaktywniania czlowieka w procesie pracy jest wywoiywanie u niego emocji pozytywnych;
- koniecznie sŃ permanentne dziaiania na rzecz rozwoju pracownikuw, w tym wzrostu ich wiedzy;
- praca zespolowa i integracja pracownikuw w coraz wikszym stopniu bkdnie sprzyjaia procesowi pracy [10, s. 32-33].

Це надало нам можливість визначитися в концептуальному плані щодо шляхів удосконалення змісту економічної підготовки майбутніх вчителів технологій на основі інформаційних технологій. Ми окреслюємо наступні позиції: модульна побудова вивчаємої предметної сфери; використання сучасних інформаційних технологій, які переважно ґрунтуються на діяльнісному підході до навчання. Ми пропонуємо спроектувати експериментальний курс “Економічна інформатика”, який включає три модулі: “Теоретична інформатика”, “Основи виробництва і інформаційні системи”; “Інформаційні технології на виробництві”. Провідними принципами в організації курсу “Економічна інформатика” є принципи: міждисциплінарності, інтеграції та креативності.

Використана література:

1. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори : в 2 т. / К. Д. Ушинський. – К. : Рад. школа, 1983. – Т. I. – 288 с.
2. Макаренко А. С. Собрание сочинений : в 4 т. – М. : Правда, 1987.
3. Макаренко А. С. Вибрані твори. – Т. 4. – С. 20-37.
4. Макаренко А. С. Вибрані твори. – Т. 5. – 1958. – С. 456-501.
5. Падалка О. С. Особливості економічної освіти та виховання // Наукові записки: [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; укл. П. В. Дмитренко, Л. Л. Макаренко. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – 268 с. – (Серія педагогічні та історичні науки). – Випуск LXXVIII (78). – С. 3-11.
6. Нисимчук А. С., Падалка О. С. Педагогічні технології : навч. посібник для вузів. – К. : “Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана”, 1995. – 252 с.
7. Свіржевський М. П. Підготовка майбутніх учителів трудового навчання до економічного виховання учнів загальноосвітніх шкіл : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / М. П. Свіржевський; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2003. – 20 с. – укр.
8. Кравчук О. М. Підготовка студентів математичного факультету до економічного виховання учнів : автореф. дис. ... канд. пед. наук / О. М. Кравчук. – Івано-Франківськ, 1994. – 18 с.

9. Бобров В. Я. Міжнародні тенденції інтернаціоналізації вищої освіти на сучасному етапі економічного розвитку / В. Я. Бобров // Теорії мікро- макроекономіки. – 2002. – Вип. 15. – С. 44-51.
10. Wilsz J. Teoria pracy. Implikacje dla pedagogiki pracy. – Kraków, 2009. – 524 s.
11. Прокопенко И. Ф. Экономическое образование школьников / И. Ф. Прокопенко, Е. Н. Камышанченко, В. И. Лозовая. – Х. : Основа, 1995. – 172 с.

Горбасенко С. Усовершенствование экономической составляющей подготовки будущих учителей технологий.

В статье рассмотрены подходы к экономической подготовке будущих учителей технологий. Обоснована необходимость реализации экономической подготовки студентов на основе информационных технологий.

Ключевые слова: *принципы, экономическая подготовка, информационные технологии.*

Gorbasenko S. Improvement of economic of making preparation of future teachers of technologies.

In the article, going is considered near economic preparation of future teachers of technologies. The necessity of realization of economic preparation of students is reasonable on the basis of information technologies.

Keywords: *principles, economic preparation, information technologies.*

Гуменюк Т. Б.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

МОДЕЛЮВАННЯ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті представлені результати наукознаннєвого дослідження процесу педагогічного моделювання, зроблена спроба частково структурувати знання про моделі в педагогічній науці та проведений огляд сучасних методів моделювання.

Ключові слова: *модель, моделювання в педагогічній діяльності, методи моделювання, стадії моделювання.*

Педагогічна наука сьогодні визначається і як область знання (наука) і як галузь діяльності (практика). У свою чергу педагогіка-практика включає в себе, як мінімум чотири типи діяльності: наукова, методична (технологічна), освітня та виховна. Природно, що залежно від способів і форм впливу на об'єкт (людину), кожен з цих типів діяльності використовує інструменти практично з усіх науково-прикладних галузей знань. Отже, розвиток педагогіки як діяльності має відбуватися шляхом удосконалення її методологічних основ.

Моделювання у педагогічній діяльності є одним із завдань сучасної педагогіки і психології, так як зростає значимість педагогічного проектування і впровадження нових інноваційних технологій, які відповідають передовим теоретичним ідеям вітчизняної науки. Моделювання – це процес створення ієрархій моделей, в яких деяка реально існуюча система моделюється в різних аспектах і різними засобами [19].

Про необхідність застосування методів системного моделювання останнім часом пишуть багато дослідників: В. Г. Афанасьєв, Б. А. Глинський, І. Б. Новик, Г. В. Суходольський, В. А. Штофф та ін. Питання моделювання в педагогічних дослідженнях висвітлюються в роботах С. И. Архангельського, А. Ф. Зотова, Н. В. Кузьміної, О. М. Дахіна, В. М. Монахова та ін.

Метод моделювання є інтегративним, він дозволяє поєднувати в процесі вивчення педагогічного явища (об'єкта, системи, середовища) експеримент з побудовою логічних